

Introductie lezing Cars Hommes door Cor van Dijkum

Welkom allemaal bij deze lezing van Cars Hommes met de titel:
Economische wetenschap na Tinbergen In een complexe wereld

Georganiseerd door UvA alumnikringen [Amsterdamse Economen](#) en [Andragologie](#).
Erik Dirksen vanuit de Kring Economie
Ik, Cor van Dijkum, vanuit de Kring Andragologie.

Het is niet voor het eerst dat wij samen iets organiseren. Eerder geïnspireerd door de Amsterdamse econoom Arnold Heertje vanuit een [mechanisme design](#) studiegroep. Vanuit die groep hebben wij samen conferenties en lezingen georganiseerd. Waarbij ook uiteindelijk werd samengewerkt met Utrechtse economen (Erik Stam en anderen).

In die studiegroep zat Erik Dirksen (mijn mede organisator) als econoom naast twee Erasmus economen en een aantal andragologen. Leidende vraag was daarbij hoe je *het economisch systeem en de daaraan gekoppelde maatschappelijke instituties* kunt verbeteren en beter kunt aanpassen aan de moderne samenleving. Dat was echt nodig. Want het economisch systeem was volgens Heertje en vele anderen geperverteerd. Met als één van de gevolgen de creditcrisis.

Economen en andragologen vonden daarbij elkaar. Als je de regels van het economisch systeem kunt beschrijven met behulp van de speltheorie? Hoe kan je dat wetenschappelijk helder krijgen en maatschappelijk verantwoord mee omgaan? Dat paste bij het onderzoek van de Andragologie naar Gaming & Simulation. Andragologen willen daarbij niet alleen de regels van het spel beschrijven en hun werking verklaren, maar ook daarbij de mogelijk optredende problemen aanpakken. Zoals het probleem dat individuele belangen botsen met collectieve belangen. Duidelijk ook een interesse van economen.

Dat sloot weer aan bij de [recente lezing van Jan Rotmans](#) die wij samen met de Amsterdamse economen hebben georganiseerd. Jan Rotmans een bevlogen wetenschapper die als Rotterdammer van aanpakken weet. Hoe kan je die geperverteerde maatschappelijke systemen die niet meer voldoen en aan het kantelen zijn onderzoeken? En hoe kan samen in dit onderzoek op zoek gaan naar stabiele systemen die beter collectieve en individuele belangen kunnen verenigen? Ook voor dit waagstuk vonden wij Erik Dirksen en de Amsterdamse Economen aan onze zijde.

Maar hoe komen wij nu op Cars Hommes? Nu, dat is ook niet toevallig. Het past goed in de inhoudelijke lijn die wij samen met de Amsterdamse en Utrechtse economen hebben opgepakt. Ik ken Cars Hommes al uit mijn Utrechts andragologisch verleden. Toen de andragologen als eersten in *de sociale wetenschappen*, gestimuleerd door de Amsterdamse andragoloog Gerard de Zeeuw en in samenwerking met de Utrechtse wiskundige Ferdinand Verhulst en meteoroloog Henk Tennekes de fascinatie van *de chaostheorie*¹ oftewel de

¹ Zie bij voorbeeld: Tennekes H (Red) 1990. De Vlinder van Lorenz: de verrassende dynamica van chaos. Bloemendaal: Aramith Uitgevers. Broer H.W. & Verhulst F. (Red). Dynamische systemen en chaos. Utrecht: Epsilon Uitgaven.

theorie van *complexe systemen* ontdekten. Nederlandse wiskundigen, zoals Ferdinand Verhulst, Floris Takens en Henk Broer waren op dat gebied maatgevend.

Samen met mijn collega Dorien DeTombe heb ik toen de mogelijkheden van de complexiteitstheorie verkend voor gedrags- en maatschappijwetenschappen. Als psycholoog heeft daarbij Piet Vroon meegewerkt aan ons boek.

Hij dacht dat de theorie van complexe systemen een beter kader geeft voor het begrijpen, verklaren en aanpakken van *menselijk gedrag* dan de gangbare min of meer deterministische theorieën en modellen. Leerzaam voor economen die denken je de spelers in de economie niet kunt beschouwen als rationele actoren. Maar dat je rekening moet houden met de eigenaardigheden van het menselijk gedrag, zeker als dat groepsgedrag wordt. Cars Hommes heeft dat intussen als thema opgenomen in zijn onderzoeksprogramma.

En het is niet toevallig dat in die tijd ook Cars Hommes als wiskundige werd gegrepen door de theorie van complexe systemen. Met aan zijn zijde copromotor Floris Takens. Cars paste zijn fascinatie voor complexe systemen toe op de vraag wat je kunt doen met de econometrische modellen van Tinbergen. Die waren in hun elegante eenvoud lineair. Maar wat, als je dat kijkend naar de economische werkelijkheid, dat niet kan volhouden? Cars introduceerde voor dat vraagstuk in zijn proefschrift *fraaie niet-lineaire complexe modellen*.

Een opmaat tot de vraag “wat doe je met de economische wetenschap in onze complexe wereld na Tinbergen?” Een vraag die wij ons ook stelden in de mechanisme design studiegroep, Nog steeds actueel als je kijkt naar het huidige reilen en zeilen van de economische wetenschap. Vandaar de uitnodiging aan Cars om daar zijn gedachten over laten gaan. Inmiddels de leider van een bloeiend en boeiend Amsterdams onderzoeksprogramma.

Ik begrijp dat hij, net zoals ik en andere andragologen, vanuit de theorie van complexe systemen (onder andere geïnspireerd door Prigogine) geïnteresseerd is in vraagstuk van *zelforganisatie*. Voor andragologen gekoppeld aan concepten als zelfregulering en zelfregie. Nogal maatschappelijk actueel als je om je heen kijkt.

Dus Cars gaat wat mij betreft door op thema's die zowel voor gedrags- en maatschappij wetenschappers als voor economen relevant zijn. Hoe ga je om met de verrassingen die complexe systemen bieden? Hoe ga je om met de eigenaardigheden van het menselijk gedrag? Gecombineerd: wetenschappelijk en maatschappelijk verantwoord.

Ik verheug mij op zijn inleiding. Aan de hand van een preview van zijn slides, denk ik: intrigerend, boeiend en enerverend. Maar ja, daar is wetenschap voor.

Daar heeft hij ongeveer een uur voor. Daarna vragen en discussie.